СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 51. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 2. марта, 1923. VOL. XXXI. No. 51. Jersey City, N. J., Friday, March 2, 1923. THREE CENTS

СЕНАТ ПОХОРОНИВ ВНЕСЕННЄ ГАРДИНҐА ЗА СВІТОВИМ СУДОМ

ВАШІНҐТОН, 28. лютого. — Внесенне президента Гардинґа на участь Злучених Держав в межидержавнім суді при Лізі Народів не було дискутоване на нинішнім засіданню сенату, як сього загально сподівалися, бо ютський сенатор Кінґ, бачучи нехіть сенаторів, згодився на відложенне дебати над внесенпєм.

Сенатори, прихильні президентови, знаючи ворожий настрій більшости сенату до пропозиції, постановили видно похоронити пропозицію Гардинґа без великого шуму в той спосіб, щоби вона не прийшла навіть під обради сенату в сій сесії. Президент Гардинґ мав уже навіть згодитися на такий процедер, хоч як він для нього немилий. Противники пропозиції президента підносять проти неї головно те, що президент предложив її сенатови в послідній хвилі перед розвязаннєм, коли він заваленпий другими працями. Зрештою вони домагаються від уряду дальших інформацій (пояснень), чому уряд вважав такий крок за потрібний.

Цікавий рух проти президента почав сенатор Бора, котрий вніс до уряду запит, які саме зобовязання мусить уряд взяти на себе, приступаючи до суду при Лізі Народів, а специяльно, чи не буде Америка мусіти зобовязатися віддати всі спірні межидержавні справи до вирішення сього суду.

ВІДГУКИ ПРО ПРОПОЗИЦІЮ ГАРДИНҐА

НЮ ЙОРК, 28. лютого. — Комітет для межинародного права при адвокатській палаті нюйорського стейту видав публичну заяву за пропозицією Гардинґа за участю Америки в межинароднім суді при Лізі Народів.

БОСТОН, Месечузетс, 28. лютого. — Ряд визначних професорів предложив стейтовій леґіслятурі петицію (просьбу), в котрій просять її, щоби вона внесла петицію до конґресу за приняттєм внесення Гардинґа про участь Злучених Держав в межидержавнім суді Ліґи Народів.

ГАРДИНҐ ПІДПИСАВ ЗАКОН ПРО СПЛАТУ АНГЛІЙСЬКОГО ВОЄННОГО ДОВГУ

ВАШІНҐТОН, 28. лютого. — Президент Гардинґ підписав нині закон Смута та Бертона, котрим зроблено з Англією полагоду щодо сплати англійського военного довгу в сумі 4 міліярдів 600 мілїонів долярів.

УЖЕ ПОЧАЛИ ПРИГОТОВАННЯ ДО СЛІДУЮЧИХ ПРЕЗИДІЯЛЬНИХ ВИБОРІВ

ВАШІНҐТОН, 28. лютого. — Прихильники повторного вибору Гардинґа президентом Злучених Держав уже почали живу кампанію, щоби запевнити йому номінацію на кандидатуру з републиканської партії в 1924. році.

Демократичні провідники теж почали вже оглядатися живо за відповідним кандидатом, а сенатор Андервуд, котрий недавно поїхав до Европи, говорив при всіданню на корабель, що по повороті з подорожи заявить партії, я квін дивиться на свою кандидатуру.

ЗАКИДАЮТЬ ЗМОВУ ДЛЯ ОБНИЖЕННЯ ЦІН

ВАШІНҐТОН, 28. лютого. — Републиканський сенатор Ґудінґ вніс резолюцію, даючу припорученнє президентови Гардинґови почати сейчас строге слідство, на скілько правди є в поголосках, що дня 18. мая 1922. року мало відбутися в Вашінґтоні засіданнє Федеральної Резервової Ради (головного банкового тіла), на якому довірочно рішено вжити радикальних средств в ціли збиття цін. Сенатор дає до зрозуміння, що наради були потаємні, що суспільність про них нічого не знала, та що нагле зниженнє цін мусілоб тяжко відбитися на добробуті краю.

ПРОЄКТ ЗАКОНА ПРО ПОСОБУ КОРАБЕЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВАМ БЕЗПОВОРОТНО ПОГРЕБАНИЙ

ВАШІНҐТОН, 28. лютого. — Внесок на допомогу для корабельних підприємств, за котрим так побивався теперішний уряд, похоронено нині сполудня, коли сенат рішив 63 голосами проти 7 усунути його зпід нарад, а на його місце взяти другі закони.

ЗЕЛІЗНИЧА РАДА ПІДВИСШИЛА РОБІТНИЧУ ЗАПЛАТУ

ШІКАҐО, 28. лютого. — Зелізнича Робітнича Рада Злучених Держав видала нині рішенне в справі непорозуміння межи кількома великими зелізницями та юніями зелізничих робітників, працюючих в канцеляріях, при пересуванню тягарів, посилкових та експресових. Своїм рішеннєм Рада установляє наново 8-годинний день праці та півтора-разову заплату за перерiб (овертайм). Рішенне також заводить правило, що кождий зелізничий робітник має мати кождого тижня хоч один день відпочинку, та підносить заплату нефахових робітників на стаціях о 2 центи на годину.

НЮЙОРСЬКА СТЕЙТОВА ЛЕҐІСЛЯТУРА ЗА БОНУСОМ

ОЛБАНІ, Ню Йорк, 28. лютого. — Сенат стейтової леґіслятури принняв нині проект, вже давнійше принятий стейтовою палатою послів (асемблі), після котрого при слідуючих виборах в падолисті 1923. року мається віддати під голосованне виборців, чи ветеранам великої війни мається признати яко винагороду (бонус) 45 мілїонів долярів.

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ХОР ПІД ПРОВОДОМ ОЛЕКСАНДРА КОШИЦЯ ВИСТУПИТЬ В НЕДІЛЮ, 4. С. М. СПОЛУДНЯ В НЮ ЙОРКУ В САЛІ ГИППОДРОМУ

THE UKRAINIAN NATIONAL CHORUS
WHOM EUROPEAN CRITICS REFERRED TO AS A "HUMAN SYMPHONY ORCHESTRA," "A HUMAN PIPE ORGAN," "MOST DISCIPLINED STRING QUARTET."

ПРОЄКТ НОВОГО ЗАКОНА ПРО ГРАМОТНІСТЬ ВИБОРЦІВ

ОЛБАНІ, Ню Йорк, 28. лютого. — В стейтовій леґіслятурі внесено проєкт нового закона про обовязок англійської грамотности для виборців.

Після старого закона, кождий виборець мав дати доказ знання писання та читаня по англійськи при самім виборчім акті; після нового, він може предложити свідоцтво від „Борд оф Ріджентс" (щось в роді стейтової шкільної ради), потвердкуюче, що він є грамотний в англійській мові.

СПРАВА ДОПУЩЕННЯ ТИМЧАСОВИХ РОБІТНИКІВ

ВАШІНҐТОН, 27. лютого. — В конґресі розбирається тепер проєкт закона, який має на цілн зарадити бракови нефахових робітників через допущенне чорноробочих Китайців з Гавайських островів.

Більшість Іміґраційного комітету в палаті послів заявилися за таким допущеннєм, але меншість комітету заложила проти сього поважний протест, в якому виказує, що допущенне Китайців на короткий час віддасть сих робітників в справдішну неволю.

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЧЛЕНІВ „ПРОМИСЛОВИХ РОБІТНИКІВ СВІТА"

СЕНТРАЛІЯ, Вашінґтон, 27. лютого. — Минувшої суботи арештовано тут під закидом волокитства 17 членів організації „Промислових Робітників Світа" (Ай. Даблю. Даблю).

Поліцийний суд дав їм до вибору або робити 30 днів в арешті по 8 годин денно на голім хлібу та воді або покинути сейчас місто. Всі арештовані без вагання вибрали працю і арешт, лишень один з них волів покинути місто.

ТЕРОР В ОДЕСІ

Місцева чека розстріляла двох матросів — Італійців, яких обвинувачено в пачкарстві. Присуд був виконаний 21. січня.

АМЕРИКАНЦІ ЗБИРАЮТЬСЯ ВЕСТИ МИРНУ ПРОПАҐАНДУ В ЕВРОПІ

В нюйорськім стейті заінкорпоровано так звану фундацію Карнеґі для Мира в Европі, котра кладе собі за ціль розсліджувати причини війни та способи, якдо неї не допускати. фундація має вести мирову пропаґанду в Европі. Межи інкорпораторами (основателями) є відомий американський політик Е. Рут та голова Колумбійського університету Батлер.

ІЗЗА ГРОШИЙ

В Канаді стала ся така подія. Едвард О'Браєн з Далпой, Ман. посварився з жінкою, бо вона не хотіла дати йому 200 дол., які дістала від свояків. Посварився а далі зачав її бити. В обороні матери став 16-літний син Клінтон. Се так батька взлостило що хопив кріс і вистрілив до сина. Тоді другий син, старший Фред, взяв другий кріс і стрілив до батька два рази та поклав його трупом. Фреда арештовано, а Клінтон умер від ран.

ПОБОЮВАННЯ ЛЕНІНА І БУХАРІНА

В московській „Правді" надруковано статтю Леніна, в якій він в звязку з майбутнім зіздом російської комуністичної партії вказує на загрожуючу небезпеку розколу між селянством і робітничою партією. Ленін заявляє, що центральний комітет повинен ужити заходів для того, щоб попередити цей розкол, бо від цього залежить доля совітської републики. Бухарін заявляє в своїй статті з приводу того самого питання, що коли дрібнобуржуазні й капіталістичні форми, які виникають тепер в Росії, здобудуть скорійший темп розвитку, ніж соціялістичні, то це приведе до розєднання між селянством і пролетаріятом. Через те знову треба поставити на чергу питання про обєднання між пролетаріятом і селянством. Теперішня комуністична програма й уложений Бухаріном коментар до неї (Абзука комунізму) повинні бути цілком перероблені.

ЯК ФАРМЕР РАТУВАВ ГРОШІ

З околиці Стонволу, в Канаді приїхав оноді до Вінніпеґу фармер, який подав поліції своє імя як Александер Чарлей і каже що є Австріяк. На вулиці стрітив якогось незнакомого, який зачав з ним бесіду. В бесіді згадалося про те, що банки банкротують і Чарлей приповівся, що він також має гроші в однім банку. Незнакомий сейчас сказав, що той банк має збанкротувати і оба разом поспішили „ратувати" гроші з банку. Чарлей вибрав з банку 1,350 дол. і пішов до готелю зі своїм новим товарищем. Там випили, бо найшлися ще свіжійші знакомі, і — тільки всього Чарлей памятає. Як на другий день опамятався, то за грішми і слід застиг.

ПОСЛИ В КАНАДІ ВТИНАЮТЬ СОБІ ПЛАТНЮ

Манітобський сойм ухвалив закон, яким дозволяєся, щоби в неділю їздили прогулькові поїзди до купілвих місць над озерами. Закон має бути предложений в найскоршім часі апеляційному судови до розсудження, чи сей закон є конституційний або ні.

Стадію другого читаня перейшов у соймі бил на зменшенне платні послів до сойму з $1,800 на $1,500. Проти била голосували посли Берніїє, Диксон, Бейлі, Тенер, Айвенс, Кирван, Брекі, Якиміщак, Роєський, Квін і Фармер. Прочі (а іменно фармерськік, ліберальні і консервативні посли) голосували за зменшеннєм.

Резолюція посла Квіна з домаганнєм такої зміни канадійського іміґраційного закона, щоби доступ до Канади був отворений кождому чужинцеви, упала після заяви міністра фінансів Блека, що в Отаві якраз тепер застановляються над подібною пропозицією. Всі українські посли враз з робітничими голосували за Квіновою резолюцією.

Правительство приготовляеся внести в соймі законопроєкт доходового податку на покриття недоборів.

ФРАНЦУСЬКА ОКУПАЦІЙНА ВЛАДА В РУРЩИНІ, УСТУПАЮЧИ ПЕРЕД РОБІТНИКАМИ, ДОЗВОЛИЛА НА ВИВІЗ УГЛЯ ДО НІМЕЧЧИНИ

ПАРИЖ, 28 лютого. — Французька окупаційна влада в Рурщині заявила, що від завтра, дня 1-ого марта с. р. позволяє німецьким власникам копалень вивозити знова угля до Німеччини. Французи домагаються лише оплати 40% мита для себе від вивезеного угля, яке німецьке правительство мало платити ще перед війною.

Ся зміна фронту французької окупаційної влади у відношенню до Німеччини повстала наслідком опору німецьких копальняних робітників. Французи сподіваються, що сею уступкою для Німеччини спонукають німецьких робітників до праці, а з добутого угля дістануть також часть для себе і для Бельґії.

АМЕРИКАНСЬКИЙ АМБАСАДОР ГОВОРИТЬ ПРО ВОЄННІ ДОВГИ В ЛОНДОНІ

ЛОНДОН, 28. лютого. — Нині промовляв тут на вечері в честь британського міністра скарбу Стенлі Болдвина, американський амбасадор полковник Джордж Гарві.

Він у своїй промові виступив різко проти торічньої промови лорда Балфора у справі военних довгів. Полк. Гарві заявив, що коли Америка позичала гроші дручим аліянтам, то вона не домагалась потвердження від Великої Британії але позичала їм прямо. Длятого він домагався відкликання заяви Балфора.

Він далі висловився з признаннем про полагоду справи военного довгу Великої Британії Америці і заявив, що Америка не може відписувати (дарувати) аліянтам военних довгів, бо таке діло підкопало би значінне міжнародного кредиту.

Говорячи про кошти світової війни, він зазначив, що Америка видала стільки на війну що і Велика Британія.

ТУРКИ ОТЯГАЮТЬСЯ З ПІДПИСАННЄМ МИРОВОГО ДОГОВОРУ З АЛІЯНТАМИ

ЦАРГОРОД, 28. лютого. — Нині наспіли сюди вісти в Анґори (тимчасової турецької столиці в Малій Азії), які повідомляють, що турецьке національне зібранне (парлямент) імовірно голосувати-ме над аліянтськими мировими предложеннями аж в понеділок.

Вчера говорив там довго Ісмет паша, турецький міністер закордонних справ і голова делеґації на лозанській конференції, а також Мустафа Кемал паша, голова турецького правительства. Нині мають говорити знавці, що були на лозанській конференції.

Тутешня турецька часопись „Ікдал" пише, що турецьке правительство годиться підписати мировий договір, але із засторогою, що справа спору за територіяльні розграничення буде відложена на рік, а справа економічних умов на 6 місяців.

ЛИТОВЦІ ПРИГОТОВЛЯЮТЬ ПОВСТАННЄ У ВИЛЬНІ

ЛОНДОН, 3. лютого. — Тутешній дневник „Таймс" одержав з Риги, столиці Латвії, повідомленне, що литовське правительство приготовляє повстанне у Вильні, нападеній Польщею. Се повстанне мало би відбутись при співучасти литовської армії, яку литовська влада збирає в околицях Вильни.

БОЛЬШЕВИКИ ПРОСЯТЬ, ЩОБ АМЕРИКА ДАЛІ ГОДУВАЛА ГОЛОДНИХ В РОСІЇ

МОСКВА, 28. лютого. — Полковник Вилієм Н. Гаскел, голова Американської Ратункової Адміністрації, котра годує голодних в Росії, віднісся до заступника Леніна, Леона Каменева, із запитом, чи його „уряд" бажає собі, аби А. Р. А. продовжала свою ратункову акцію в Росії чи ні.

Він докоряв російському „урядови", що большевицькі урядники роблять великі перепони урядникам А. Р. А., конфіскуючи їх листи і не даючи їм дозволу повороту до Росії, коли раз виїдуть за границю. Серед таких відносин, заявив Гаскел, годі Американцям працювати в Росії.

Каменев відповів, що видасть наказ до большевиків, аби перепинили всі переслідування урядників А. Р. А. і просив, щоби вона продовжала свою хосенну роботу.

ЦІЛКОМ ЯК ЗА ЦАРСЬКИХ ЧАСІВ

КОПЕНГАҐА, столиця Данії, 16. лютого. — Тутешні часописі містять звідомленне московського большевицького Г. П. У. (Главное Политическое Управление, яке заступає так звану „Че-ку", себто „чрезвичайку", або надзвичайну комісію для нищення контрреволюції). Се звідомленне подає число політичних вязнів і висланців до 1-го грудня, 1922.

З того звідомлення виходить, що большевицький „уряд" до того часу вислав з Росії і Сибірі понад 10,000 осіб. В тім є 42% інтеліґентів, 42% робітників, а решта селяни. Після партійних переконань половина з виселених є соціялісти а друга половина безпартійні.

В томусамому часі большевицький „уряд" держав у концентраційних таборах 48,500 осіб. З них около 20,000 відсиджує кару яко таборові вязні, а решта вижидає ще суду. Половина із вязнених по таборах інтеліґенти, а друга половина се робітники і селяни.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

В ОБОРОНІ ДЕРЖАВНОСТИ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

Дня 16. січня с. р. внесено до Аліянтської Репараційної Комісії в Парижі й до головних аліянтських держав застерєнне з приводу поділу австро-угорського довгу. В сім застереженню стверджує Українська Національна Рада Східної Галичини, що Польща, яко тимчасовий військовий окупант Східної Галичини, не має ніякого міжнародннього управнення переймати якихнебудь прав або зобовязань (довгів) іменем території Східної Галичини, та домагається, щоб головні аліянтські держави яко правні суверени при вирішуванню справи поділу австро-угорського довгу поміж сукцесійні держави, заступили Східну Галичину яко окрему міжнародню територію.

Дня 17. січня с. р. внесено протестову ноту проти наміреного Польщею удержавнення нафтової продукції у Східній Галичині.

Дня 20. січня с. р. внесено четвертий з ряду протест проти військової реєстрації річників від 1883—1899 у Східній Галичині.

ПОГОНЯ ЗА НАФТОЮ.

Президент Гардинг видав роспорядок, яким викроєно в північно-західній части Аляски величезну резервацію, застережену виключно на добуванне нафти для вжитку американської воєнної фльоти. Хоча Злучені Держави вже мають три такі резервації, — одну в стейті Вайомінг, а дві в стейті Каліфорнії, — разом обнимаючі коло 2 міліони акрів землі, мимо сього вони новим роспорядком застерігають для виключного вжитку держави цілих 20 міліонів акрів землі.

Отсей факт самим собою показує на ту велику вагу, яку має для мореплавства нафта. Видно з сього, з якою запопадливостю держава старається забезпечити собі певний та точний добуток нафти. Виявляє він напрям послідних новостий в мореплавстві, який зазначився закиданнем вуглевого опалу та щораз ширшим примінюванням нафти.

В основі сеї новини лежить не лишень справа дешевости, але й справа справности корабля. Нафта тому віднесла побіду яко топливо на кораблях, що її перевіз дешевший, але й тому, що з нафти можна добути більшу масу енергії, як з такого самого обєму вугля.

Злучені Держави не йдуть самі в сьому поході за нафтою. Йдуть з ними й другі краї. З тою самою цілью на меті Англія занимає краї в західній Азії, Франція старається добути для Польщі українські нафтові терени коло Борислава та Дрогобича, Ромунія захоплює буковинське підкарпатське підгіре, Москва занимає самостійну азербайджанську републику, Япан старається за концесії в Мексику. На всьому світу погоня за нафтою, найбільше ощадним та найсильнійшим топливом. Котрий край, як Злучені Держави, має свої терени, старається використати їх, хто не має своїх, рабує чужі краї, аби й собі не лишитися без неї. Народи, в котрих землі находиться сей дорогоцінний мінерал, мусять найти в собі досить енергії оборонятися перед новими посяганнями на їх свободу.

ПОЛЬСЬКА ПРАВДОМОВНІСТЬ.

Польський президент міністрів Сікорський виголосив на днях у польськім соймі програмову заяву, в якій він — по донесенням преси — сказав про нашу визвольну боротьбу таке:

„Забезпечення конституцією рівноуправнення національних меньшостий буде вдержане і будуть зроблені старання для їх культурного розвитку. Одначе уряд (польський) не буде кермуватися слабостю супроти тих, що свій ратунок бачать закордоном, і які в данім моменті виповіли-б горожанську льояльність. Нечисленні приклонники т. зв. уряду Петрушевича зрозуміли шкідливість своєї тактики супроти польської держави, яка мала кинути східні области „малопольщі" у вир анархії."

З того приводу пише віденський „Український Прапор":

Від дня повстання української держави на Галицькій Землі мали ми нагоду чути всілякі заяви ріжних польських міністрів, тому вже привикли приймати їх з усмішкою на устах, бо цілий політичний світ знає вже їх ціну. Таке саме і з новою заявою Сікорського. Цілому світови відомо, що український нарід у Східній Галичині, яка до Польщі не належить, не є національною меньшостю, а навпаки він становить переважаючу більшість населення сього краю. Відомо також цілому світови, що український нарід Східної Галичини не є, не був, і не може бути в ніякім моменті льояльний супроти варварського польського окупанта, а зате зберігає льояльність і всі свої зусилля для своєї Західно-Українськог Держави і свого Уряду. А вже просто смішне твердження польського премієра Сікорського про „нечисленних приклонників уряду Петрушевича", які нібито „зрозуміли шкідливість своєї тактики" і т. і. Щойно недавно — підчас безправних виборів до варшавського сойму — польський окупаційний уряд переконався, скільки є „приклонників" уряду Петрушевича, себто самостійної Галицької Держави, і побачив, що цілий український нарід Східної Галичини — се „приклонники През. Петрушевича". — Нужденна м усить б ути така держава, якої істнованне побудоване на такій „правді" як останні твердження Сікорського.

КРИТИЧНА ПОЛЬСЬКА ШКОЛА ІСТОРИЧНА А ПОЛЬСЬКА СУЧАСНІСТЬ.

(Оригінальна допись „Свободи" з Відня).

Поляки мають сю добру (з нашого становища) прикмету, що своїх противників ігнорують та легковажать а себе надмірно возвисшають та восхваляють. Їм вистарчає, що вони самі великі, славні, перші між всіми народами, а їх Польща була а певно і доси є „Христусем народуф" тільки що вже по „змартвих встаню". На такім перецінюванню себе самих доси ще ніхто добре не вийшов і не вийде, а великий і розумний (і тому тим небезпечнійший для нас) польський політик і учений М. Бобжинські ось як говорить про польські історичні школи Нарушевича та Лелевеля, котрих історичні твори полягали головно на цілком безкритичнім висловлюванню минувшини:

„Вони усунули польський нарід і його минувшину зпід загальних законів, котрим підлягають в своїм розвою другі народи, вони признали йому якусь виїмкову ролю і післанництво на світі, та з уваги на сю місію вони позволили йому істнувати без пошановання для власного уряду і для законів, без війська і без податків. Вони (ті історики польські та їх школи) глядали від прочих народів, щоби поминаючи власні користи і зиски, клонилися і упокорювали перед сим ізбранним (польським) народом. Се було вже цілковите безглузде, а однак се безглузде в деяких, правда що хоробливих хвилях, які переживали ми послідними часами (се писано 1876 р.) — ставало майже загальним; воно перенесене на крила події довело до названня Польщі — „Христусем народуф!"

„Школа Нарушевича глядiла власними очима на розпад Польщі і відносилася до сего факту з повною мовчанкою; школа Лелевеля виправдувала факт розпаду і складала цілу вину сего нещастя на чужих".

Доперва в другій половині 19. віку, коли Поляки пережили нові великі неудачі (1831, 1846, 1847, 1873-4) почали вони поволи критично відноситись до своїх дотеперішних істориків і своєї історії взагалі.

Читаючи описи самих славних подвигів, з яких — після тих істориків — мала складатися польська історія; читаючи їх оповідання про надзвичайні, домашні і політичні чесноти предків — почало нове поколінне само себе питати: то чому ж властиво се всьо гарне і славне не допровадило Поляків до того становища, на котрім другі народи стоять, отже передовсім до державної самостійности?

Виходило таке, що історія Польщи представляє якусь велику загадку, котру би треба доперва розвязати.

Нові історики почали отже більше **критично** відноситись і до своїх попередників і до жерел історичних взагалі. Тому напрямови допомогли немало нові видавництва незнаних доси жерел і матеріялів як ось видавництва Бельовского, Пржездзецких, Дзялиньских, Академії наук в Кракові, Товариства приятелів наук в Познани і т. и.

Так повстала нова, критична школа польських істориків на чолі котрих станули Шуйський, Калінка, Бобжинський, а за ними пішов вже ряд других, як Соколовський (наш завзятущий ворог), Войцеховський, Кубаля, Анатоль Левицький (перекінчит, син о. Гр. Левицького, посла до австр. держ. сойму в 1848 р.) а далі молодші як Горжицкий, Кутржеба, Лозінський, Ашкеназе, Коржон і много, много инших.

Для тої нової школи критично-історичної стали підставою ось які засади:

1) що не вільно уживати історії для якоїсь з гори видуманої системи;

2) що треба зірвати з такого рода фразами, як ось ся, що мовляв: „показання голої історичної правди знеславить нас перед чужинцями та оправдає ті кривди, які чужі нам зробили; воно знеохотить нашу молодь зглядом нашої минувшини і традиції, а нам самим відбере охоту до дальшої праці".

3) Підставою історичної оцінки мусить бути основне знане суспільно-політичних наук в найширшім того слова значінню.

Та і пізнійші польські історики не дуже так скрупулятно придержувалися тих нових критичних метод, але всетаки і у них лишилися такі речі з польської історії, до котрих вони не важились прикладати критичної міри під загрозою національного святотатства.

До таких істориків належав передовсім професор львівського університету Теодор Ліске, котрого головною засадою було „скруціць і упенкшиць". Наслідком сеї „упенкшаючої" методи прийшло раз (мабуть 1889 р.) до цікавого а острого спору межи ним а молодим студентом фільозофії Евгеном Левицьким, теперішним послом З. Укр. Републики в Празі.

Було се на історичнім семинари сего професора, а Е. Левицький реферував якусь польську історичну книжку про польські леґіони в армії Наполеона І-го. Молодий звітчик*) станув на становищи, що тодішні польські леґіонери се були собі звичайні вояцькі наемники, котрим цілком не ходило о свободу Польщи, але о зарібок.

Се надзвичайно обудило Ліского, котрий з великою злобою напав на молодого студента, закидаючи йому що такими виводами обиджує польські патріотичні чувства і понижає великих польських героїв.

Одним словом Е. Левицький побачив вскорі, що йому нема чого шукати на фільозофічнім факультеті, на котрім учать такі щовіністи; він перейшов на права, здав докторат і став незадовго одним з визначнійших українських політиків.

А що до польських леґіонів з часів Наполеона (около 1796 р. і пізнійше) то хотяй вони і справді відограли в історії польській певну ролю, то таки не таку як нпр. леґіон Пілсудського підчас всесвітньої війни. Пілсудський організував свій леґіон свідомо в ціли відбудови Польщі, і його леґіонери також свідомо в тій цили горнулись під його прапор. Цілком инакше було з польськими леґіонерами за часів Наполеона зорганізованими в Італії, з ріжного зброду, хоч і там найшовся і такий ідеаліст як Виґіцкі, що написав польський гимн „Єще Польска не згінела".

Поляки довго грали перед світом ролю прямо заводових „борців за волю всіх народів", хоч нераз їх участь в ріжних революціях минувшого століття мала цілком инші мотиви. І так нагадаю для приміру про участь польських висших офіцерів у мадярськім повстанню проти Австрії 1849 р.

Мадярська революційна армія відчувала тоді великий брак висших досвідних офіцерів, бо мадярські на швидку нитку пороблені генерали як Дердей або Кляпка мали заледво по 24 роки і пороху ніколи не нюхали. Але у Франції, головно в Парижу жила тоді велика сила польських офіцерів, еміґрантів з польського повстання 1831 р. і тому вислано з Пешту делеґацію, котра мала їх наймити до служби в мадярських рядах. До тої делеґації належав також один Поляк Фальковський, котрий в своїх споминах дуже докладно описує торги, які треба було звести з тими героями в справі пенсії, заплати вже пороблених довгів і т. ин. Одним словом геройство сих мадярських „братанків" представлялобися певно в цілком иншім світлі, коли би польські історики відносились до сих інтересних фактів історичних справді „критично".

Та найбільша люка в критичности польських істориків показуєсь тоді, коли вони беруться говорити про **обсяг** старої польської держави. Тут уступає вже всяка критика, тут стає перед очима кождого польського історика „давни обшар зем польскіх" яко історично-національне „табу", яко річ свята і ненарушима, а кождий хтоби хотів той основний камінь польської національної ідельоґії порушати — являєся в очах кождого польського патріота до найкритичнійшого історика включно — прямо зрадником народним! Дарма, що ані Українці, ані Білорусини, ані Литовці — не говорячи вже про Німців — не хотять до Польщі належати, а хотять вести самостійне державне життє. Засада „самовизначення народів" є важні лише для ізбранного польського народа, а що до Українців і других народів — то се „цалкєм цо іннего". Тут польський мозок робить „гальт" і прямо перестає функціонувати. А не треба забувати, що самих Білорусинів є взагалі 12 міліонів, і що просторонь ними заселена є так велика як ціла чесько-словацька республика. (Більша половина сеї простороні належить тепер до совітської републики, яко „самостійна" білоруська републикв, хоч та самостійність таксамо „амальована" як і української).

Та власне се цікаво, що польський мозок прямо переочував сей великий народ (більший від чеського та болгарського), а бачив лише „Літву", то є велике княжество литовське, на котрого области жила купка Литвинів (всіх їх і тепер не більше над 2 міліони) і велика сила Білорусинів. У інтеліґентного Поляка і Міцкевич і Косцюшко і Монюшко — „Літвіні", хоч були се собі звичайні спольщені Білорусини, зглядно потомки еще недавно спольщених Білорусинів. Та факти такого ренеґацтва, що впрочім незвичайно скріплювали саму польську націю — лише заострювали апетит польських патріотів на чужі землі і на чужий матеріял популяційний, а тепер, коли бодай після слів Пілсудського і Сікорського східні границі польської держави вже „закрінлені" такі вшехполяки як Ст. Грабскі (осібною брошурою) і Гломбіньскі (в „Ржечипосполітій") цілком явно оголошують пляни на спольщенне Українців та Білорусинів та кольонізацію Поляками їх земель.

На польські апетити впливає не мало і само географічне положенне наших і білоруських земель: вони відділяють етнографічну Польщу від етнографічної Росії. Дороги з Москви та Петрограда до Польщі ведуть через Білорусь і тому великий польський революціонер (а завзятущий україноїд) Людвиґ Мєрославскі клав в своїх теоретично-військових творах головну вагу на се, щоби на случай повстання в корінній Польщі вибухло рівночасно повстанне і „на Літве" то є на Білоруси, та щоби таким способом закрити Польщу від Росії. І справді Поляки зааранжували таку штуку в 1863-64 роках, так що московський уряд мусів вислати до Вильни на ґенерал-ґубернатора Муравєва Вєшателя, котрий шибеницями зробив польським бунтам на білоруській земли конець.

Та остаточно таке заслонюванне чужими плечима — се ще не рація і при великім розбудженню національного почуття у Білорусинів під теперішню пору — такі помисли належать радше в область коміки. Та будь що будь — Поляки захопили город Вильну й округ в свої руки, а Білорусь пробують польщити прискореним темпом при помочи шкіл, кольонізації та аґітації в костелах, так як четверта частина Білорусинів є латинської віри.

Та безкритичність Поляків коли розходиться о границі їх державности наражали вже нераз Поляків на великі конфлікти та величезні національні втрати. Нагадаємо тут от хочби на їх повстанне проти Росії в 1863-64 роках. У них так тоді в школах і громадських урядах була польська мова а маркграф Вельопольскі, польський патріот свого рода, старався яко начальник адміністрації Конґресівки перевести угоду з російським урядом. Над ним стояв яко ґенерал-ґубернатор великий князь Константин, брат царя Александра II.

Коли тепер підчас російської революції відкрито царські архиви — віднайдено також дуже інтересну переписку межи обома сими братами. Виходить з неї, що рос. уряд хотів тоді давати Полякам дуже далеко ідучу автономію, котра могла станути підставою до ще дальших здобутків. Та Поляки самі своєю непогамованостю та загонистостю всьо попсували. „Або дайте нам добровільно Польщу в давних границях з 1772 р. або ми собі самі возьмем".

Та „самим взяти" — не стало сили. Прийшло до повстання та до страшенного погрому, що революційний розгін Поляків здержав більше як на 40 літ, а і культурний їх розвій спинив рівнож на довгі роки.

Не можна змовчати, що і між Поляками бували несмілі проби образуміти свою суспільність і переконати її, що ліпше мати невелику державу але зложену з самих Поляків,—отже в етнографічних границях, як велику — але обіймаючу чужі народи, успособлені ворожо до польської держави і дбаючі за всяку ціну визволитися зпід польського панованя.

Та на жаль — таких відважних було все мало, а і відвага у них щодо сего довго не погревала.

Так було наприклад з визначним польським критиком мистецтва С. Віткевичем, котрий перед якими 17 роками оголосив був в краківській „Критиці" видаваній В. Фельдманом одну главу зі своєї праці про польського маляра Яна Матейка. В тій главі він виразно зазначив, що Поляки не мають права змушувати Українців, Білорусинів та Литовців до признавання польської супремації над ними, коли вони руками і ногами відхрещуються від Польщі.

Та незадовго вийшла розправа Віткевича про Матейка осібною книжкою але тої глави що була поміщена в „Критиці" на дармо прийшлобися у ній шукати! Автор під напором польських шовіністів викинув її зі своєї праці виданої книжкою!

Коли осередні держави в другій половині всесвітньої війни взялися до реставрації Польщі — піднялася в польській пресі знову дискусія на тему: чи нова Польща має бути в історичних чи в етноґрафічних границях, а межи иншими знаний журналіст Єржи Курнатовскі заступав сю послідну думку. Та вскорі та дискусія замовкла, а цілу пресу не виключаючи і пепесовську (соц.) опанував шалений імперіялізм, котрий зміг ся еще через польсько-українську війну о Сх. Галичину.

Очивидно, що злочини доконані на других, слабших народах мучать польську душу мов дух Банка але хиба еще в умах „центровців" з кругів Ал. Ледніцкого видно певні сумніви, чи Польща іде доброю і спасенною дорогою.

Та і така Іза Мощеньска, що до сего круга належить, потішає себе і своїх земляків, що властиво Білорусини та Українці (!) традиції своєї державности не мають, то їм і не так тяжко без неї обходитись.

Та таким потішуванням себе Поляки далеко не заїдуть, а сувора дійсність научить їх може вже незадовго инакше відноситись до чужих змагань о висвободженне зпід ворожого ярма!

Не можу однак закінчити отсеї статті, не звернувшись еще раз до поглядів М. Бобжиньського на польську історію.

За головну причину розгрому і упадку старої польської держави уважає він **брак у ній сильного центрального уряду.**

Сей знову брак сильного уряду зводить він до дальших двох головних причин.

„Одною з них — говорить він у вступі до другого видання своєї історії Польщі, — є наша (польська) молодечість, бо о пять віків пізнійше від заходу Европи ми вступили на сцену її цивілізації; другою є розляглість чисто рільничого обшару відносно до числа людности, а надто киненне найлучших наших сил на схід, то є на Русь (с. є. Україну) і на Литву, внаслідок чого сили, що лишилися в краю — самі виснажені і ослаблені, не мали вже тільки розгону, щоби сотворити модерний центральний уряд".

Чи не мігби отже п. Бобжиньскі дещо розумного сказати і теперішному урядови, що — яко ґенеральський — підпускає на себе енерґію і мабуть хоче грати ролю і модерного сильного уряду? Вправді на схід („на креси"!) не ідуть тепер найліпші сили, але противно — сам „авсщус", то однак річчю певною, що Польща висилюючи свою енерґію на зломанне самооборони 30% її національно чужої людности на Сході, — мусить рівночасно занедбувати культурну роботу над своїм власним, польським народом. А потреба її велика: анальфабетизм, забобони, занедбаність господарча — страшенні! Наші люди, що підчас всесвітної війни стояли в Конґресівці (корінній Польщи) чуда-дива оповідають н. пр. про **нехлюйство** польського селянина. Такі факти як се, що ціла родина засідає на купі гною до обіду — не належить цілком до рідкостей.

Колиж наука таки з власної історії виходяча — Полякам очей не отворить і вони далі „на зламанне карку" будуть пертись на схід а утиском та неправдою захотять понеВолені народи позискувати для своєї ягайлонської ідеї — то може вже незадовго дожиють до четвертого але вже грунтовного поділу Польщі.

І тоді може знайдеться який новий Бобжиньскі, що разом з другими прихильниками ще критичнійшої школи історичної буде собі ломити голову над „пшичинамі упадку ржечипосполітей".

І буде тоді каяття, та воротя не буде!

Др. Кирило Трильовський.

Відень, 31. січня 1923 р.

*) Не „докладчик", бо слова „доклад" „докладчик" перенесені до нашої мови з російщини — є очивидним ідіотизмом. „Докладати" можна лиш там, де вже щось є як ось н. пр. „полів до печи" і т. и.

ПОДЯКА

Я низше підписана отсим складаю сердечну подяку головному урядови Укр. Нар. Союза за скоре виплаченне мені запомоги з фонду убогих в сумі 100 долярів іззa тяжкої недуги мого мужа, котрий знаходиться в заведенню божевільних вже четвертий рік. Я уже дістала сю запомогу третій раз: в році 1921 $100, в 1922 $100 і в році 1923 $100. Разом $300. О тож я ще раз сердечно дякую, бо булаби з трома маленькими діточками Бог знає що зробила.

Я раджу кождому Українцеви і Українці а також другим Славянам вступати громадно до У. Н. Союза. Остаюсь з глибокою подякою — **Юлія Кирпчар,** Спринг Велі, Н. Й.

ФОНД СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ.

(Через „Свободу").

Baltimore, Md. На хрестинах у д. Сильвестра Грень зложили: С. Грень, П. Семенків, І. Ковальчук, М. Дмитрів, Теодора Семенків, Й. Яновська, В. Байда, С. Кусик і Й. Семенків по $1.00. — Разом $9.00

Попередно оголошено $22.00

ДОСІ ЗІБРАНО $31.00

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ ЩО

ДЕ БУДЕ УКРАЇНСЬКИЙ ХОР В МАРТІ

2nd Shamokin, Pa., Majestic Hall
4th New York, N. Y., Hippodrome
5th Troy, N. Y., Music Hall
6th Poughkeepsie, N. Y. Matinee, Wesley College
8th Philadelphia, Pa. Academy of Music
9th Allentown, Pa., Lyric Theatre
11th Fall River, Mass., Matinee, Empire Theatre
12th Boston, Mass, Symphony Hall
13th Bridgeport, Conn., Pack Theatre

ЩО ПИШУТЬ ПРО ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ?

1. МИХАЙЛО ЧАГАРИН з Вунсокет, Р. Ай.: — Як камінь тверда наша громада і зневіра не має тут місця. З вірою в остаточну нашу побіду підпираємо змагання нашого Правительства чим і як тільки можемо. Малощо не цілих 4.000 дол. зложених на Позичку і Фонд є рівнож доказом, що громада наша сильна не тільки словом, але і ділом та посвятою. Додаткових 35 дол. пересилаємо так як попередні жертви на погибель Ляхам та на щасливе довершення Фонду Негайної Допомоги.

2. ІВАН ГАВРИК з Блекфілд, Па.: — Я не ев силі більше післати як 5 дол., бо через два роки не мав роботи, а фамілія не мала, бо сьмеро душ в хаті. Треба дітям вкоротити, а післати, бо-ж то не для чужого, а на оборону своєї Батьківщини, тої землі, з якої я вийшов і до якої вернути бажавби.

3. ЙОСИФ СЕМЕНКІВ в Болтимор, Мд.: — Сум нераз огортає чоловіка, коли глядить як то тяжко зрушити наш міліоновий нарід в Америці. Здавалобися, що на таку важну справу як Фонд Негайної Допомоги, то нарід не пожалує, а сипне сотисячні суми. А то не так виходить. Одна хиба потіха, що всеж таки іде воно у нас до лучшого і чим раз більше людий починає розуміти народну справу та свій обовязок супроти братів в старім краю.

4. ВАСИЛЬ КОСМИНА, Січовик 17-ої Сотні в Детройт, Міш.: — Посилаю 3. долярів на пять кульок для ляцьких наїздників. Чейже кульок їм не пожалую.

5. ДМИТРО АТАМАНЮК в Турнерз Фолс, Масс.: — Ми даємо і будемо давати, бо то не треба богато думати над тим, щоби порозуміти, що коли ведемо боротьбу з Ляхами то на те треба фондів. Ви тільки старайтеся що Ваша сила, щоби Галичина не була під Ляхами, а ми вже Вас попремо.

6. ПАВЛО БАРАБАШ з Гюстон, Тексас: — Коби так за моїх пять долярів впало пять ляцьких драбів в Галичині то легше чоловік відітхнувби.

7. А. МЕЛЬНИК в Спрінг Велі, Н. Й.: — То дійсна правда, що легше перейти верйлюдови через ухо голки, як богатому до царства небесного дістатися. Я знаю таких богачів, що мають по два і три доми, а цента від них годі допроситися навіть на таку важну справу як оборона рідного краю. Я ждав на їх та не діждався і посилаю від себе 10. долярів.

8. БР. СВ. ІВАНА ХРЕСТИТЕЛЯ в Нюарк, Н. ДЖ.: — Малу жертву посилаємо, бо членів в нашім братстві не богато, а брацька каса цілком вичерпана. Треба було раз враз висилати на всі сторони то до краю то на Стрільців і гроші пішли. Одначе Фонд Негайної Допомоги справа пекуча і першої ваги, тому не можемо відмовитися ще і від жертви на ту збірку.

Павло Романишин предс., Стефан Стойко кас.,
Олекса Лисак секр.

9. ОЛЕКСА ПРИСТАЙ з Карнеґі, Па.: — Пересилаючи додаткові жертви на Фонд згадаю про п. Астряба, бідного, старого і немічного Лемка, який приніс пять долярів тай каже: „Я до краю вже не поверну. Але так як вірую у Бога в Святій Тройці і справедливість Божу так і вірю в кару Божу на Польщу та Воскресеніє Соборної України і на ту ціль передаю ту маленьку свою жертву." Бідачисько є маленьким ґросерником і через свою патріотичну вдачу стратив всіх польських костумерів.

Засилаю рівнож жертву від себе і нашого дяко-учителя п. Івана Шведа, який своєю жертволюбивостию може стати добрим приміром другим дяко-учителям в Америці.

10. МИХАЙЛО КОРНОВА з Толідо, О.: — Горстка свідоміших наших Українців зложилася на вінець на привитання наших придніпрянських соловіїв, які давали тут концерт. При переведенню тої збірки не могли ми поминути такої важної справи як допомога нашому галицькому Правительству. Зібрані жертви пересилаємо на довершення Фонду. На оборону рідного краю не повинні ми забувати, а памятати на це при кождій нагоді.

Жертви на Фонд Негайної Допомоги належить слати до:

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
411 Southern Building. Washington, D. C.

З ПАНАХИДИ НА НЕГАЙНУ ДОПОМОГУ.

(Дальший спис).

46.	Укр. Греко-Кат. Церков св. Арх. Михаїла в Вунсакет	$35.00
47.	Укр. Греко-кат. Церков св. Volод. в Едвардсвил, ПА.	21.14
48.	Укр. Греко-Кат. Церков в Карнеґі, Па.	12.73
49.	Укр. рГеко-Кат. Церков в Ню Гейвен, Конн.	36.70
50.	Укр. Греко-Кат. Цефков Н. З. П. Д. М. в Ню Брітен	5.00
51.	Укр. Греко-Кат. Церков св. Арх. Михаїла в Терівил	5.00

ПОЗІР! ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ. ПОЗІР!

В DICKINSON HIGH SCHOOL,

cor. Newark & Palisade Avenues, Jersey City, N. J.

— відбудеться —

В СУБОТУ, ДНЯ 10. МАРТА 1923

ВЕЛИЧАВИЙ КОНЦЕРТ

в честь ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

Просимо всіх свідомих Громадян о як найчисленнійшу участь.

Початок о годині 7.30 вечером.

Улаштовує Укр. Народ. Дім (на горі міста) в Джерзи Сіті.

Український Народний Дім, 217-219 Іст 6-та вулиця, Ню Йорк.

УКРАЇНСЬКА ТЕАТРАЛЬНА ДРУЖИНА

під зарядом і участю Р. Соловієвої і Д. Медова, виставить

В СУБОТУ, ДНЯ 3-го МАРТА С. Р.

„ОЙ НЕ ХОДИ ГРИЦЮ"

драму в пяти діях зі співами, хорами і танцями, С. М. Старицького.

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 4-го МАРТА С. Р.

„ЦИГАНКА АЗА"

драм. оперетку зі співами, хорами і танцями С. М. Старицького.

Початок о год. 8.15 вечером. Вступ: $1.10, 83 і 55 цнт., включаючи податок. Каса отворена в дни представлений від год. 6. вечером. — Тікети можна набути наперед в офісі У. Народного Дому. — Чистий дохід призначений на інвалідів. — ЗАРЯД. 50-51

АНОНС: Дальші штуки слідувати-муть: „Тарас Бульба" в суботу, дня 10. марта с. р.; „Наталка Полтавка" в неділю, дня 11. марта с. р.; „Запорожський Клад" в суботу, дня 31. марта с. р.; „Майська Ніч" в неділю, дня 8. цвітня с. р.

ВАЖНЕ ДЛЯ ТИХ, ЩО ПЛАТЯТЬ ДОХОДОВИЙ ПОДАТОК

(Income Tax)

В місяци марті кождого року мешканці Злучених Держав по закону обовязані платити так званий доходовий податок (income tax). Так як минулими роками, так і сего року мусить його платити также богато чужинців-іміґрантів, які мешкають в Америці. Ще більше є таких, що хоч податок від їх не належиться, але вимагається, аби вони зробили податковий виказ (return) своїх доходів і таким способом виказали, що від їх податок не належиться. Хто податку не заплатить, а бодай не віддасть до уряду такого виказу, хоч по закону обовязаний, той може потім мати всякі клопоти і можуть з його стягнути грошеву кару. З окрема кожний чужинець, котрий виїзджає з Америки, мусить мати посвідку, що сповнив свій податковий обовязок, инакше не пустять його на корабель. Хто того не зробив, той мусить платити аж при самім виїзді, щоб дістати пропуск на корабель, і тоді часто забирають з його і податок і кару, навіть в таких випадках, коли не бувби нічого платив, якби лише в свій час зголосився був в податковім уряді і взяв собі посвідку.

З другого боку, буває, що з чужинців, не-горожан, забирають того податку за богато або й кажуть платити тим, від кого по закону ніякий податок не належиться. Се діється найбільше тоді, коли податок збирає не просто уряд, але „компанія" від тих робітників, які в неї працюють, в деяких випадках (але лише в деяких; про се далі) компанія має доручення від уряду, щоб се робити, і робить се звичайно таким способом, що якусь частину тижневого заробітку в робітників відіймає і задержує на „текс". Одначе часто „бос" чи „форман" або не знає закона або не дбає або боїться, що як за мало податку стягне то сам буде відповідати, і обриває його за богато, або з таких робітників, яків не обовязані платити свого податку через компанію, або й з таких, від яких закон взагалі ніяких плат не вимагає.

Тому й подаємо ось тут головні податкові приписи.

Осіле населення — мешканці Злучених Держав.

Насамперед треба знати, що податковий закон зовсім не відрізняє горожан (ситизенів) і чужинців, не-горожан. І зовсім ні наказує горожанам платити менше, а чужинцям більше. Закон робить ріжницю лише між осілим населенням, так званими „мешканцями" (residents) Злучених Держав, і тими людьми, яку в Америку приїхали лиш на короткий час, так званими „не-мешканцям" (non-residents).

Далі закон каже, що мешканець є кождий, хто „замешкав", осівся в Америці. Все одно, чи він тут родився чи звідки приїхав. Все одно, чи він має горожанські папери чи не має. Все одно, чи його родина тут з ним чи в старім краю. Все одно чи він тут лишиться чи хоче вернутися назад, хочби й зараз сего року. Хто раз в Америці осівся, той є мешканець, аж доки не виїзде. І як мешканець Злучених Держав він має платити доходового податку стільки саме, скільки платить американський горожанин з такими самими доходам, а не більше, і має платити його в той сам спосіб і в тім самім уряді (не в компанії), де платять американські горожане.

З вище сказаного мабуть ясно, що мало не всі европейські іміґранти в Америці є в розумінню податкового закона „мешканці Злучених Держав". А для всіх мешканців податкові права такі самі, як і для американських горожан. А саме такі.

Податковий виказ.

Кождий нежонатий мешканець Злучених Держав (однаково чи горожанин чи ні), який в 1922-ім році мав більш як $1.000 чистого доходу або більш як $5.000 загального доходу, та кождий жонатий мешканець або голова родини, який в минулім році мав більше як $2,000 чистого або більше як $5,000 загального доходу, обовязаний зробити так званий (income tax return) і предложити його до а найпізніще на 15-го марта в податковім уряді (Income Tax Collector) свого дистрикту і евентуально там-же заплатити податок. Одначе не кождий, хто обовязаний предложити такий виказ, мусить вже также платити податок. Се облічується окремо і може вийти так, що ніякого податку йому платити не треба. А чиї прибутки в минулім році були менші як вище сказано, той навіть і виказу не потребує робити, хиба що збирається їхати з Америки і на всякий случай хоче мати посвідку, що не старався обійти податковий закон.

Хто платить податок і скільки.

Кождий мешканець (однаково чи він горожанин чи ні), коли він жонатий і жінка живе з ним в Америці або коли він голова родини, значить хоч і не має жінки, але удержує тут (в Америці) при собі когось з родини (вдовець з малолітною дитиною; син, що має при собі старого батька або маму; брат, що удержує при собі малолітного брата чи сестру і т. д.) платить податок щойно від того, що він за рік заробив поверх $2.500. Півтретя тисячі є вільні від податку; податок належиться лише віднадвишки понад ту суму.

Коли „мешканець" не жонатий або з жінкою розійшовся або жінка не в Америці, тоді з його річного заробітку лиш 1,000 є вільних від податку; що вище тисячі, від того він податок платить.

Коли чоловік і жінка живуть разом і обоє заробляють, то мусять виказати дохід цілої родини (виключаючи й заробітки малолітних дітей), але очивидно теж $2,500 чистого доходу є вільні від податку.

Але окрім того кождий мешканець, чи жонатий чи нежонатий, чи жінка з ним чи ні і чи він голова родини чи нікого при собі не має, — має право полічити собі ще по $400 вільних від податку на кожду малолітну дитину (нисше вісімнайцять літ), та на кожду иншу людину яку він удержує, однаково чи та людина і чи діти в Америці чи за морем.

Щойно від того, що „мешканець" заробив понад ті вільні від податку суми, він платить 4 процент податку.

Чистий дохід.

Облічуючи податок треба подати весь свій дохід на протязі послідного року, значить, заробітну плату, всі прибутки з торговлі, професиї чи бизнесу, всі зиськи з купна і продажі, відсотки з грошей зложених в банках і щадничих касах, взагалі весь дохід, який хто мав в минулім році в Злучених Державах (не заграницею). Звертається увагу, що податок платиться не від маєтку, а від доходу, отже наприклад не від тих гроший, які хто має зложені в банку, а тільки від проценту який йому ті гроші принесли за минулий рік. Деякі прибутки є вільні від податку, наприклад відшкодованнє виплачене робітникови в случаю каліцтва або слабости, гроші одержані з асекурації на случай смерти (посмертне), спадщина і т. д.

Від того загального доходу бизнесмен, торговець, крамар та професіоналіст (лікар, адвокат) може відтягнути ще конечні бизнесові кошти: витрати на рент, топливо, світло, телефон, плату робітникам, „адвертайзмент" і таке инше. Щойно решта по потрученню тих коштів буде їх „чистий дохід". Особистих коштів — мешкання харчів, одежі і т. д. — потручати не можна. Тому для робітника його заробітна плата є рівночасно його „чистий дохід", від якого закон вимагає податку, як що той дохід перевисшає вище названі суми.

Приміри.

Коли мешканець Злучених Держав (все одно чи горожанин чи ні), який не має ні жінки ні дітей ні не удержує ніякої родини ні в Америці ні заграницею, в минулім році заробив $1,000, тоді він вже обовязаний зробити податковий виказ, але податку не платить, так як для нежонатої людини одна тисяча долярів є вільна від податку. Якби він за минулий рік мав $1,200 чистого доходу, тоді мусівби заплатити $8, значить 4 процент від $200 (надвишка понад тисячу).

Коли жонатий чоловік, який живе тут з своєю жінкою і двома малолітними дітьми, заробив в минулім році $1,800, тоді він ні виказу не потребує робити ні податку платити. Виказу вимагається від жонатого чоловік лиш тоді, коли він заробив $2,000 або більше. Як жонатий чоловік і голова родини він має право не платити податку від $2,500, окрім того може дорахувати до тої суми ще по $400 за кожду дитину, так що вільних від податку в його буде аж $3,300 і щойно якби заробив більше як $3,300, мусівби платити податок від тої надвижки.

Коли в такій самій родині всі заробляють і батько заробив в минулім році $1.500, жінка $800, а два малолітні хлопці (нище вісімнайцятого року) по $500, значить ціла родина мала в минулім році $3.300 чистого доходу. $2.500 є вийнятих з під податку, до того мають право долічити по $400 за обох хлопців (хоч вони й сами заробляють), значить разом вільних від податків буде $3,300, а стільки саме доходу вони мали.

Коли вдовець або вдова має при собі і удержує малолітну дитину тоді він має право відрахувати собі як вільних від податку $2,900, а саме $2,500 як „голова родини", а $400 за дитину.

Коли хто має в краю жінку і діти, але в Америці мешкає сам, та податковий закон ставить його на рівні з нежонатим і увільняє від податку лише $1.000 з його доходу. Одначе коли він жінку або дітий в краю удержує, значить, посилає їм гроші, з котрих вони живуть (дістають від його більше як сами заробляють), то він має право за кожду таку особу, яку він удержує, увільнити собі від податку ще по $400. Таку саму суму він може дочислити собі до вільних від податку гроший, коли він удержує в „старім краю" маму, брата чи кого-небудь з родини.

Як бачимо, на пересічного іміґранта робітника може припасти того доходового податку дуже мало або й зовсім нічого. Богато приходиться йому часом платити лиш тоді, коли зарахують його до так званих „не-мешканців" Злучених Держав.

„Не-мешканці"

Більший доходовий податок наложений саме на тих осіб, що пробувають в Злучених Державах лише тимчасово і не є мешканцями сего краю. До тої катеґорії належать всякі бизнесмени, що приїзджають сюди лише за ділом і полагодивши діло вертаються; публика, яка приїзджає лише в гості або на прогульку подивитися на Америку; врешті ті робітники, що приїзджають сюди з заграниці і наймаються лише на сезон, а по сезоні виїзджають назад.

Ті переплетні гості мусять платити богато більше. Вони, однаково чи жонаті, чи удержують кого, чи ні, — не мають ніяких виїмків і привілеїв, лише від всего, що заробили поверх тисячі долярів, платять 9 процент (не чотири) на податок. Окрім того, від тих робітників, які не є мешканцями, податок стягають — з доручення уряду — „Компанії", в котрих вони роблять.

З вище сказаного ясно було, що величезна більшість чужинців-іміґрантів в Америці не є такі перелетні птиці, але в розумінню податкового закона „мешканці Злучених Держав", хоч вони не горожане і хоч може й збираються колись виїхати з Америки. Одначе, одержавши доручення, щоб з „не-мешканців" зібрати податок, компанії часто не роздиввлялися в законі хто по закону „мешканець", а хто ні і які взагалі права, але рішали справу дуже просто: хто не „ситизен", тому з „пейди" стягали 8 процент на „текс". Таким способом робітники іміґранти виплатили на той „текс" великі гроші, яких по закону не належалося платити.

Взагалі компанія не обовязана і не має права стягати податку з „мешканців", однаково чи вони горожани чи ні. Тільки тут є маленька ріжниця. Коли робітник не горожан, то компанія має право упімнутися у його за податок. Але тоді досить, коли він дасть її заприсяжену заяву на писмі, що він осівся в Злучених Державах і з мешканцем свого краю. Одержавши таку заяву компанія не має вже права стягати податку з його заробітку чи яким иншим способом. Тоді він, коли взагалі обовязаний заплатити, може зробити се в податковім уряді, де сам собі олічує податок на основі своїх доходів. Та заява потрібна лиш на те, аби компанія мала чим виказатися перед урядом, (що, могляв, її робітники є „мешканці" і тому податку з їх не забирала), але зрештою така заява не обовязує і підписаного ні до того, щоб брати горожанські папери ні щоб лишитися в Америці, коли йому треба буде їхати.

„ПОЗІР, САССІВ"!

Ми, Сассівчани, замешкані в Ню Йорку скликалисьмо перші збори дня 25. лютого 1923 в У. Н. Домі, 217 Іст 6-та ул. Н. Й., в справі несення помочі Рідній Школі в Сассові. На зборах було присутних 10 осіб і ухвалено доложити усіх сил і злучити усіх Сассівчан для спільної праці для несення помочі Рідній Школі в Сассові. Отсі особи зложили на зборах слідуючі жертви на Рідну Школу в Сассові:

М. Вамбукат	$25.00
П. Федорович	25.00
В. Харчук	25.00
В. Домарецький	20.00
А. Душенчук	10.00
Г. Спільник	10.00
А. Душенчуківна	10.00
М. Возниця	5.00
Й. Кавич	5.00
М. Кирич	5.00

В імени Комітету проситься усіх Сассівчан прибути на слідуючі збори, котрі відбудуться **дня 4. марта, 1923,** в Укр. Нар. Домі, 217 E. 6th St., New York.

ЗА КОМІТЕТ:

М. Вамбукат, предс.; **В. Харчук,** секр.; **П. Федорович,** кас.

ДОРОГІ РОДИМЦІ МІСТА СКАЛАТА І ПОВІТУ, А ЗГЛЯДНО УКРАЇНЦІ І УКРАЇНКИ.

За покликом наших братів в Скалаті, зорганізований Комітет відбудови Народного Дому, читальні Просвіти і Рідної Школи надіслав просьбу о матеріяльну поміч. В тій справі Комітет відбудови Скалацького Народного Дому в Ню Йорку скликує збори на день 4-го марта 1923 в Укр. Народнім Домі, 217-219 Іст 6-та ул., Ню Йорк.

До згаданого Комітету увійшли як слідує: Микола Марків, голова; Дмитро Ціх, секретар; Миколай Забавчук (с. Федька), касієр; Пилип Кивелюк і Йосиф Забавчук, контрольори.

Перші жертводавці на відбудову Народного Дому, читальні Просвіти і Рідної Школи в Скалаті є слідуючі: Микола Марків і Михайло Марків по $25.00; Микола Забавчук (с. Федька) і Михайло Ціх по $20.00; Дмитро Ціх $15.00; Агатон Скуба і Пилип Кивелюк по $10.00;; Микола Забавчук (с. Стефана) і Йосиф Забавчук по $5.00. — Разом $135.00.

Всі мoні ордери або чеки належить слати на руки касієра: Nicholas Zabawczuk, 332 W. 37th St., New York, спис жертводавців і всі письма належить слати на адресу секретара: Dmytro Cich, 304 E. 38th St., New York.

ДОПИСІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Збірка на укр. гімназію в Зборові.

На руки підписаного Комітету зложили жертви на українську гімназію в Зборові слідуючі:

В Ню Йорку:

По $5.00: Онуфрей Мізь, Т. Башуцький і Н. Паньків; по $2.00: С. Сас, А. Душенчук; по $1.00: М. Гавко, Я. Мукасевич, І. Парій, Герман, Т. Пастушко, Т. Березний, А. Лотоцький, М. Пелех і І. Камінський; по 50 цнт.: Розенталь, Окліс, Галицький.

В Честер, Па.:

По $5.00: С. Олійник, Д. Бревус, В. Ягла, М. Майборода; по $2.00: М. Зварич, С. Демків; по $1.00: Ф. Смолярчук, Л. Благідка, П. Оконський, А. Плішка, Т. Сорока, К. Марків, М. Ткач, Г. Галиць, М. Горбатий; по 50 цнт.: І. Гоцуляк, Т. Чибурін.

З коляди в Ню Йорку:

По $5.00: О. Дмитришин; по $3.00: о. Н. Підгорецький, Укр. Бюро (А. Пашук); по $2.00: Д. Кеьонздик, Т. Заяць, С. Кве, С. Дмитришин, І. Тещук, Т. Кицка, С. Сас, П. Ярема, П. Стасюк, М. Головчак, М. Кериць, Небожинський, М. Старущак, М. Петрик, І. Борко, П. Вдович, Р. Маланчук, Крацкий, Ю. Гупи; Крацкий $1.25; П. Жук 1.25; по $1.00: Настасюк, Г. Мазуркевич, Грикус, П. Славута, А. Медвідь, П. Сенів, М. Івашишин, А. Андрушків, І. Пахолок, Д. Сердук, І. Заяць, М. Головка, О. Фохонук, І. Дембіцький, П. Затковський, Н. Ґаврих, О. Маріяновський, І. Кунька, П. Гівун, М. Макар, П. Ласоцький, Н. Луцик, А. Лотоцький, Н. Кузінець, М. Вікович, І. Мурасин, С. Борова, В. Бураковський, Ю. Береза, М. Босаковський, А. Лянда, Осипова, М. Тенецький, А. Керич, М. Кузь, В. Мельник, Г. Стефанишин, М. Козлоцька, С. Паламар, П. Демінкевич, Г. Федун, Т. Федун, І. Дупок, І. Житрай, М. Цаньків (стар.), М. Паньків, І. Рудевич, С. Футорський, Шуманський, Кропельницький, С. Крописко, Ф. Елідов, С. Івашків, Карпо, М. Скелити, І. Заточний, Ф. Уха, Г. Розтаванюк, С. Яцик, І. Панькевич, Н. Заяць, Ротановський, О. Світлик, В. Кошельницький, І. Косовський, М. Лопушинський, М. Одинська, М. Левіцький, Лис, М. Штельмах, А. Івашишин, П. Сірко, Л. Затковський, М. Рибик, П. Федун, Пастлишин, Пелех, І. Тарнопольський, М. Федик, В. Гарматюк, І. Майчин, П. Драбик, І. Камінський; по 75 цнт.: А. Хомяк і І. Зельський; по 60 цнт.: І. Дацків, Франкович, Бурава, Возпаска, Тенецький, Затильний, Петрик, Г. Яніцький, К. Тарнавська, В. Матій, П. Заяць, І. Юрків, І. Ходак, Лотанський, Розик, М. Штельмах, В. Перегінець, Кінаш, Д. Козанович, Пасічник, Чайка; по 25 цнт.: Ф. Баранчук, Гусановський, Ласоцький; дрібними датками $8.25. З балю, який відбувся дня 10. лютого, чистого приходу позістало $230.00.

ЗА КОМІТЕТ ПОМОЧІ УКР. ГІМНАЗІЇ В ЗБОРОВІ:

С. Футорський, предс.;
Д. Ксьондзик, скарбник;
Н. Кобзістий, секр.

ТОРГОВЛЯ НА УКРАЇНІ

Кореспондент Руссиреса з Одеси подає такі відомости про становище торговлі на полудневій Україні:

В останній час в европейській пресі часто зустрічаються звістки про торговельне оживлення, яке істнує в совітських державах в звязку з новою економічною політикою большевиків. Між тим нова економічна політика не утворила нових товарових вартостей, а тіль виявила ранійш пільно переховувані старі запаси товарів. Внутрішній ринок позбавлений всякого припливу товарів зовні. Він має можливість використовувать лише внутрішні запаси. Треба мати на увазі ті трудноші, які утворюються для торговлі совітським побутом і повний розвал транспорту, повна неможливість товарових перевозок, викликана високими тарифами й цілком непомірне оподаткування торговлі. Тарифа і податки, які самі но собі були би не такі високі для торговлі, яка нормально розвивається, при совітських умовах, при повному зубожінні населення являються о стільки надмірними, що цілком гальмують розвиток торговлі. Так само в високій мірі гальмує розвиток торговлі валютне питання. Завдяки зниженню покупної сили населення спостерігається інтересний факт. Досить часто закордонні купці, що привозили свої товари виїздили, не розпродавши їх; виявлялось, що на місці товар не лише місцевої продукції, але й старих дореволюційних запасів коштує дешевше, ніж привезений з-за кордону. В перекзі на закордонну валюту ціни на товари до смішного малі, а заробітня найнища в світі.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

ПЛАСТУН.

Оповідання з життя запорожських збігців.

(20)

— А як і йому що сталося?

— Покажеся нині в день. Як не прийде поратунок від него, то може й щось вимудрую... Вже маю!... Чверда вже цілий рік тут. Остров мусить знати як свою кишеню. Маленького затона, де я лишив мою лодку, ворог безпечно ще не відкрив. Москалі гадають, що як вони пильнують того більшого затона, то з острова вже ніхто не здужає втечи. Мабуть лише тому вони не обставили башти сторожами. Втікайте ви з Чвердою. Я лишу ся з отаманом.

— Я батька не лишу!

— Є ще одна надія ратунку. Може Бобренко спасе нас.

— Яким чудом?

— Справді, хиба лише чудом. Як отаман впав в засідку, то і Бобренко влізе... як взагалі в пору явиться тут.

— Правда, правда, що він має приїхати по нас,... забрати цілу бекету до Катирлеза.

— Котрий день маємо нині, рахуючи від його відїзду звідси? Він мав вернути пятого дня.

— Нині, від його відїзду четверта ніч.

— Значить, як що не сталося, він повинен надіхати позавтра досвіта... Бо їхати буде лише в ночи... Коби видержати ще день і одну ніч... одну добу! Як доживемо другої ночи, то я виповзну звідси, щоби його перестеречи.

Горбей став говорити крізь сон.

— Вже розгорівся, — сказав Голима. — Я лягаю, щоби від півночи заступити Чверду. Ви також ляжете, тут коло батька. Йому вже ніяка поміч не потрібна. Хиба води подати.

Голима пішов на гору. Ганна сіла біля батька, сперла голову об ліжко і плакала.

— Климе, будеш батьком моїй дитині? — шепотів недужий в заморокі. — Ганно, шануй його.

Ганна хлипала.

Коли рано зійшло сонце, в башті ще всі спали. Тільки один Голима, то кружляв по поверсі, зазираючи до бійниць, то висуваючи голову з отвора в даху. Нараз на полянці заметушилося. З куріня вироїлися москалі і гукнув мушкетний стріл. Гукнув лише один, неначе сигнал.

— Гоп, гоп! — крикнув хтось.

Всі в башті схопилися і Горбей розплющив очи. Голима глянув крізь бійницю. До башти наближався Мулик.

— Гоп, гоп! — крикнув ще раз.

— Ви до нас? — спитав його Голима.

— Отже ви в башті? — Мулик спитав, — не в лісі? Москалі цілу ніч нишпорили за вами, за Асланом і за Горбеєм.

— Ми всі три тут, в башті, неначе у Господа Бога за пазухою. Тому й добре нам тут.

— Я, бачите, в полоні. Я і одинацять козаків, що були з Горбеем. Деякі цілі, деякі подіравлені. Чотири погибли. Москалі хочуть по доброму розійтися з вами. Але, що бояться підступити до башти на переговори з вами, отже вислали мене. Що я скажу, то не моя думка. Я лише переказую, що мені сказали.

— Щож москалі хочуть від нас? Як справді хочуть розійтися по доброму, то ми не боронимо. Нехай лишать полонених, і відійдуть. Ми також відійдемо і всьо буде по доброму.

— Московський офіцир хоче говорити лише з отаманом... з Горбеем.

— Ага! Москаль не вірить, що Горбей тут, — Голима шепнув.

— Отаман тут, тільки троха не здужає, — крикнув у бійницю. — Знаєте, що він вже старий, йому всьо пошкодить. Надсадився при руйнованню московської стації.

— Мабуть його таки нема між вами.

Горбей чув цілу ту розмову. На силу підвівся і крикнув:

— Я тут, в моїй кріпости. Але я такий пан, що маю наказного отамана, Чверду. З ним говори!

Отаман впав безсильний навад на постіль.

— Може ви ще не вірите, що він тут? — спитав Голима. — Може також не вірите, що нас тут девять добрих стрілців, що пороху і куль маємо більше, ніж ви?

— Бог простить мені ту брехню, додав шепотом.

— Пане Чвердо, наказний отамане! Хочете розмовитися? — питав Мулик.

— Але підступіть близше, — відповів Чверда, — бо не маю охоти кричати. Підступіть під саму башту.

— Я підступлю, але не так далеко. Москалі потерпають, що я втечу до вас. Отже сказали, що як би я трібував посунутися від них дальше, ніж на мушкетний стріл, то будуть стріляти... Ви, каже москаль, повинні стратити всяку надію ратунку, бо чейже не надієтеся, що хто прийде вам на виручь. Отже отаман москалів повторяє своє перше жадання: Здайтеся. Нікого з вас не скарає на горло, ніхто не піде в Сибір.

— Чи ви знаєте, чи москаль знає, хто тут в тій башті заперся?

— Знаю, і москаль знає. Козаки лицарі, котрі не шкодують ні крови своєї, ні життя, поки є надія виграти. Але як на случай дальшого опору загибіль очивидна, ніякий лицар не відкидає чесну капітуляцію.

— Чи ви, пане писар, ще тямите мою першу відповідь?

— Тямлю.

— Отже йдіть і ще раз повторіть москалеви. Я не люблю богато говорити, ані повторяти, що вже раз сказав.

— Тоді ви ще могли надіятися, що верне Горбей і спасе вас. Тепер...

— Як зараз не вступитеся, стріляю!

Мулик накивав пятами і повторив, що чув, московському офіцирови. По розмові з Муликом офіцир уставив своїх москалів у лаву. На боці станув Кутлумамет з двома Татарами. За ними лишився Мулик і Татарка, Кутлуматова мама. Московська лава стала підступати до башти. Зупинилися і загрохотіла сальва. По хвили друга, трета.

— Стріляйте, марнуйте порох, олово! — Голима сміявся. — Не такі кулі потрібні, щоби пробили сі колоди... Чуєте, як кульки стукають об стіни? Лише держімся з боків бійниць, бо кілька може случайно пролетіти крізь бійницю.

— Підступають близше, — сказав Чверда, що кинув оком в бійницю. — Несуть дві драбини.

— Ми чванилися, що тут девять стрілців, — промовив Голима до Чверди. — Треба їм показати, що справді не менше. Возьмім девять рушниць і цівки повсуваймо в бійниці. Наряджені всі?

— Всі, відповів Чверда.

Вклали в бійниці девять рушниць і ждали на приступ.

— Ти, Чвердо, бери на мушку тих, що при лівій драбині. Я покроплю тих... праворуч. Не повинна змарнуватися ні одна кулька. По моїм боці є пять рушниць, з тою, що в моїй руці. Ти маєш чотири.

Хоч отаманом башти був Чверда, він у всім слухав Голиму, бо знав, який у пластуна великий досвід.

— Тепер! — крикнув Голима.

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДУ".